

DE GELDERLANDER

In Hemmen wordt rust geschonken

door Harry Janssen

“Hier wordt de rust geschonken”. De veelbetekenende zin uit de zesendertigste Psalm staat gebeiteld in een gevelsteen boven de kerkdeur van het Betuwse Hemmen. De vraag: ‘Wat wordt er in Hemmen geschonken?’ komt veelvuldig voor op opdrachtformulieren van auto- en fietsrally’s die het fraaie dorp regelmatig bezoeken. En met even grote regelmaat wordt die vraag door de rallydeelnemers beantwoord met: Heineken. Want het beeldmerk van die brouwerij prijkt op de winkel van Hent Sipman op het dorpsplein.

Oase

De enige warme bakker en tegelijk ook de enige winkelier van het dorp weet beter. Hent Sipman (61): “Dit is een oase. Het is hier zo rustig dat we met onze vakantie gewoon hier blijven. Zo’n omgeving vind je nergens. Inderdaad: Hier wordt de rust geschonken.” Hemmen kun je in je handen pakken. Een piepkleine dorpskern, vredig gerangschikt rond de door Monumentenzorg bewaakte kerk. Grootschalig zijn alleen de bomen. Die van het dorpsplein met de nu 73-jarige Julianaboom in hun midden, die van het park rond het voormalige kasteel, die van de prachtige eikenlanen die Hemmen omsluiten. Veel, heel veel bomen, in een grote verscheidenheid.

Wandelpark

Hemmen wordt dan ook niet ten onrechte ‘het wandelpark van Zetten’ genoemd. Maar ook van buiten het naburige Zetten komen mensen naar Hemmen om er te wandelen in de dreven en in het park van het voormalige kasteel van de Heren van Lynden. Het kasteel, in 1757 gebouwd ter vervanging van een nog ouder slot, werd in de oorlogsdagen 1944-1945 volkomen met de grond gelijk gemaakt. “Dat was het mooiste kasteel van Nederland,” zegt bakker Sipman heel beslist. Frans Godard Baron van Lynden, zo leert een grafsteen in de kerk van het dorp, overleed op 22 april 1931 als zeventiende en laatste Heer van Hemmen. Hij stierf kinderloos en had bepaald dat al zijn bezittingen – en dat was heel het dorp – zouden worden ondergebracht in het ‘Lijndensche Fonds voor Kerk en Zending’. In het voormalige gemeentehuis – Hemmen was tot 1955 de kleinste zelfstandige gemeente van Nederland – zetelt nu dat Fonds.

Erfpacht

Wat de Baron beschikt had gebeurde ook: nog is heel Hemmen van het Fonds. Wie van bezit van onroerend goed in het dorp mag spreken, heeft dat bezit in erfpacht. En niet alleen bij de toewijzing of de verkoop van het onroerend goed heeft het Fonds een stevige vinger in de pap. Ook bepalen de mensen van de Stichting, met name de drie leden van de familie Van Lynden, waar en hoe er nog in Hemmen gebouwd mag worden. Er wordt weinig gebouwd in Hemmen. Heel weinig. En dat betekent dat het dorp gaandeweg is vergrijsd. Op vrijdag 16 juli van dit jaar werd er om 14.00 uur een kerkdienst gehouden ‘bij het laatste afscheid van de Hemmense School’. Het schooltje herbergde aan het eind van het schooljaar nog zestien leerlingen. En volgens de wettelijke voorschriften is dat te weinig. De kinderen van Hemmen moeten nu in Zetten naar school.

Leveren

“Het zijn hier bijna allemaal oudere mensen,” zegt Hent Sipman, “en die kunnen niet kinderen blijven leveren. De school betekende heel veel voor Hemmen. Nu ze weg is, is er een stuk leven weg uit het dorp.” De school en meer

Gemeente: Valburg
(Valburg, Andelst,
Zetten, Oosterhout,
Slijk-Ewijk, Herveld,
Hemmen, Homoet,
Loenen en Wolteren).
Valburg: 11.450
inwoners, 5256 ha.
Hemmen: 206 inwoners.
Bezienswaardigheden:
Hervormde Kerk (13^{de}
eeuw) met familiegraf
Van Lynden; enkele
oude boerenhoeven;
kasteelpark met vijvers
en grachten, fraaie
eikenlanen; dorpspomp

nog het eraan vast gebouwde 'Zendingslokaal' hebben in Hemmen een centrale plaats. Daar vinden de vergaderingen plaats van de vrouwenvereniging, daar repeteert het kerkelijk zangkoor. Daar wordt op de eerste zondag van de maand na de kerkdienst ook een kop koffie geschonken. En verder heerst er in Hemmen volgens bakker Sipman een 'amusementsarmoede'. Er is geen café, maar er is ook vrijwel niemand die dat gemis betreurt. Of het moeten toevallige bezoekers van het schilderachtige dorp zijn. Zoals enkele weken geleden. Toen werd er midden op het dorpspleintje in een mum van tijd een hele krat bier geledigd. Duitsers die in de omgeving in de gloeiende zon aan het werk waren hadden dorst gekregen en hadden tevergeefs in Zetten naar een open café gezocht. Ook in Hemmen vonden ze slechts de schaduw van de hoge bomen. Maar bakker Sipman had nog een kratje bier. En per mobilofoon werden zoveel dorstige Duitse collega's opgetrommeld, dat dat kratje geen lang leven beschoren was.

Oranje

Weinig gelegenheden zijn er waarbij heel de Hemmense bevolking de straat op trekt. Jaarlijks werden rond school en kerk de Oranjefeesten vreugdevol gevierd. Dat was een hoogtepunt in het dorpsleven. Behalve die ene keer, toen een Hemmenaar vlak voor het feest plotseling overleed. De bevolking van het dorp, inclusief het Oranjecomité, had toen geen zin meer in het feest en dat werd dan ook afgelast. En de Hemmenaren wachtten af of de Oranjefeesten nu nog doorgaan nu de school er niet meer is. Jaarlijks is in Hemmen de bazar van de Vrouwenvereniging. En ook wordt er nog wel eens wat nagepraat over die grote rommelmarkt in het dorpscentrum ten bate van het Orgelfonds Van de kerk, een paar jaar geleden. "Als er zoiets te doen is," zegt mevrouw Sipman, "is iedereen hier heel spontaan van de partij. Dan is het dorp één grote familie."

Dorpspomp

Haar winkel heeft de taak van de dorpspomp achter de kerk overgenomen. Daar werden vroeger nieuwtjes uitgewisseld als de Hemmenaren er hun emmers met water vulden. Dat gebeurt nu in de winkel van Sipman. "Maar ik hoe niet van kletsen," zegt mevrouw Sipman. "En ik wil niet de boodschapper van verkeerd nieuws zijn." Als er in Hemmen een fiets gestolen wordt, dan wordt daar maanden over gepraat. Een inbraak is in heel het dorp meteen het nieuws van het jaar. Spraakmakend was, ook alweer jaren geleden, de straatverlichting van Hemmen. Of liever het ontbreken daarvan. Het probleem is intussen opgelost. Nadat de secretaresse van het Lijndensche Fonds 's avonds in het aardedonker tegen een man was opgebotst, die ook nietsvermoedend op weg was naar huis na burenb bezoeken. Winters wordt er geschaatst op de 'Kom', de fraaie vijver van het voormalige kasteel. En verder wordt er rust geschonken in Hemmen. Het is het ideale klimaat waarin in het Van Bemmelhuis met inzet gewerkt kan worden aan het heil van de mensheid. In datzelfde huis – de voormalige pastorie – vond dominee O. Heldring het klimaat voor zijn werk, dat nu in de Heldringstichting wordt voortgezet.

Opgewonden

De rust in Hemmen wordt niet verstoord, integendeel zelfs geaccentueerd door de pingelende torenklok van de kerk. Het is een heel oud uurwerk dat nog steeds iedere avond door de koster met de hand moet worden opgewonden. Twee weken in het jaar staat die klok stil. Dan is de koster met vakantie. Geen Hemmenaar die er vreemd van opkijkt. "Een mooi dorpje voor gepensioneerde mensen," zegt een familielid van bakker Sipman, voor vakantie uit Amerika over. "In 25 jaar is hier absoluut niets veranderd." "En er verandert5 voorlopig ook niks," zegt Hent Sipman. "De zon gaat op en hij gaat neder."

